

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського
Історичний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

ДРУГА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

11 квітня 2024 р.

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Історичний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова**

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

**ДРУГА
ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

11 квітня 2024 р.

Вінниця – 2024

Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р. / відповід. ред. І.М. Романюк. Вінниця : ВДПУ, 2024. 207 с.

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №9 від 8 травня 2024 р.)

У збірнику наукових праць на основі широкого кола джерел та літератури висвітлюються актуальні проблеми регіональної історії України.

Редакційна колегія:

І.М. Романюк, доктор історичних наук, професор, відповідальний редактор;

Ю.А. Зінько, кандидат історичних наук, професор;

В.О. Гребеньова, кандидат історичних наук, доцент;

Т.Р. Кароєва, доктор історичних наук, професор;

О.А. Коляструк, доктор історичних наук, професор;

О.І. Криворучко, кандидат історичних наук, доцент;

І.В. Мазур, кандидат історичних наук, доцент;

О.А. Мельничук, доктор історичних наук, професор;

І.І. Ніколіна, кандидат історичних наук, доцент;

Ю.С. Степанчук, доктор історичних наук, професор;

УДК 94(477) (06)
Р32

© Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
2024.

© Автори статей

З М І С Т

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Максим Тихолаз	8
БАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	
Єгор Пархоменко	12
ОСОБЛИВОСТІ ГЕРАЛЬДИКИ ПОДІЛЛЯ	
Олена Якубовська	15
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ ВІННИЦЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ	
Даріна Бінковська	19
УЧАСТЬ ЖІНОЦТВА У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ 1917-1921 РР.	
Анастасія Білик	23
ДИРЕКТОРІЯ УНР ТА ЗОУНР: ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ (ЛІТО-ОСІНЬ 1919 Р.)	
Іван Олійник	27
РЕЛІГІЙНА ДИНАМІКА НА ПОДІЛЛІ В 1920-Х РОКАХ	
Анастасія Рога	32
СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ОБМЕЖЕННЯ «ПОЗБАВЛЕНЦІВ» В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ	
Ігор Мусієнко	36
ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ В ПЕРЕДДЕНЬ НЕПУ	
Вікторія Хавтирко	40
СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ У 1920-Х РОКАХ.....	
Марина Дика	43
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЖИТОМИРЩИНІ В 1920-1930-Х РР.	
Поліна Кердань	46
ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО ГОЛОДОМОР-ГЕНОЦИД 1932–1933 РР. В УКРАЇНІ СУЧАСНИМИ ЗАРУБІЖНИМИ МИТЦЯМИ...	

Ганна Миколіук

ЕТАПИ ВЕРБУВАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ УКРАЇНЦІВ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	49
--	----

ІСТОРІОГРАФІЧНІ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Катерина Калантурська

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ І МІСЬКОЇ ГЕРАЛЬДИКИ ПОДІЛЛЯ У XV – XVIII СТ.	53
---	----

Ангеліна Августінова, Тетяна Піменова

ВІННИЧЧИНА НА СТОРІНКАХ ПЕРШИХ ВИДАНЬ «БРИТАНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ» (XVIII СТ.).....	56
--	----

Андрій Бойда

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ В. ПОРАЙКА В АВСТРИЙСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ (1888-1914)	59
---	----

Яна Калинчук

ГУЦУЛЬЩИНА НА СТОРІНКАХ ПРАЦЬ НАДНІПРЯНСЬКИХ ЕТНОГРАФІВ В ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.	63
--	----

Олена Мордас

ВІДОБРАЖЕННЯ У ГАЗЕТІ «РАДА» ВИБОРІВ ДО ТРЕТЬОЇ ДУМИ У 1907 Р.	66
--	----

Людмила Данильчук

КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ У СУСПІЛЬСТВІ ПРЕДСТАВЛЕНІ У ГАЗЕТІ «РАДА» У 1910 Р.	70
--	----

Марія Довгань; Дарина Уманець

ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ФОНДУ ВІННИЦЬКОГО ПОДАТКОВОГО ІНСПЕКТОРА (1892-1918) ДЛЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	72
---	----

Максим Бочуля

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «ПОДІЛЛЯ»: ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ КОНТЕКСТ	77
--	----

Роман Мазур

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ПОДІЛЛІ 1917 Р. У СПОГАДАХ О. СНЕГОВА	80
---	----

Анна Власюк

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЗМІН В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ ПЕРІОДУ НЕПУ (1921-1928 РР.).....	84
--	----

Марина Колесюк

МОНОГРАФІЯ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО «ІСТОРІЯ ТУРЕЧЧИНИ» (1924)	86
--	----

Сергій Борзов

ТАКТИКА І СТРАТЕГІЯ БІЛЬШОВИЦЬКОГО ТЕРОРУ В ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ РОБЕРТА КОНКВЕСТА	89
---	----

Каріна Кропивницька

МАТЕРІАЛИ ДЕРЖАРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ «ВОЛИНОК» У 1932 Р. В НАДРОССЯНСЬКОМУ КРАЇ	93
--	----

Юлія Івасюта

ДОСТУП ДО АРХІВІВ РАДЯНСЬКИХ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ В М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ: ЮРИДИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ	95
---	----

Олександра Горпинич

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ НА ЖИТОМИРЩИНІ (1930-1940 РОКИ)....	98
---	----

Дарина Бачманюк

ГАЗЕТА «ДІЛО» ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДЕПУТАТІВ У ПАРЛАМЕНТІ ПОЛЬЩІ 1938-1939 РР. ...	101
--	-----

Анатолій Добровольський

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЯ НА ШПАЛЬТАХ «УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ЖУРНАЛУ» (1990-2024 РР.)	104
---	-----

**РЕГІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ В СУЧАСНІЙ
СОЦІОГУМАНІТАРИСТИЦІ**

Максим Зайцев

МЕТОДИ КОНСПІРАЦІЇ «ФІЛІКІ ЕТЕРІЇ» У ЇЇ ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД	109
---	-----

Михайло Панасюк

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРАВОСЛАВНИХ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД ПОДІЛЛЯ В РАДЯНСЬКОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ 1920-Х РР.	112
---	-----

Соломія Павлишин

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ СТЕПАНА БАНДЕРИ	116
---	-----

Наталія Шепітак

ВИВЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ М. КАЛУШ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	122
--	-----

Людмила Бабій

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА РУМУНСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО УКРАЇНЦІВ ВІННИЧЧИНИ ПОЧАТКОВОГО ПЕРІОДУ ЇЇ ОКУПАЦІЇ	129
---	-----

Дмитро Каліберда

РЕЛІГІЙНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЧИ ПІДПІЛЛЯ?: ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ НА ВІННИЧЧИНІ В КОНТЕКСТІ РАДЯНСЬКОЇ АТЕЇСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ 1950-1960 РОКІВ.....	131
---	-----

Вікторія Хотинська

РОЛЬ УГКЦ В КОНСОЛІДАЦІЇ НАЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2024 РР.: КАПЕЛАНСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ.....	134
--	-----

Артур Прилюк

ДИНАМІКА ЕТНОГРАФІЧНОЇ МАПИ СХІДНОЇ УКРАЇНИ.....	138
--	-----

Андрій Марков

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ТА БІЛОРУСЬКІ ПРОТЕСТИ 2020 Р.: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ	144
--	-----

Віктор Пронько

ПОХОВАЛЬНО-ПОМИНАЛЬНІ ЗВИЧАЇ І ОБРЯДИ У С. ДЕРЕБЧИН (ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	149
--	-----

Тамара Гасєвська

СВЯТО ІВАНА КУПАЛА В С. САМГОРОДКУ ХМІЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ (КОЛИШНЬОГО КОЗЯТИНСЬКОГО) ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	152
---	-----

Микола Білик

ВЕСІЛЬНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ С. БАБИН ЩО НА ВІННИЧЧИНІ.....	155
--	-----

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Сніжана Богатко

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ЧАС ЕПІДЕМІЇ ЧУМИ У XIV СТ.	159
---	-----

Катерина Гноєва

МІСТО-МУЗА: ЯК УМАНЬ НАДИХАЛА ВЕЛИКИХ ТВОРЦІВ.....	161
--	-----

Юрій Бідун

СПРАВА БУДІВНИЦТВА ЖИТЛОВИХ КВАРТИР ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ КИЇВСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ (1903-1904 РР.).....	166
---	-----

Ліза Гоцій

КРИМІНАЛЬНІ ЗЛОЧИНИ В ЛІТИНСЬКОМУ ПОВІТІ У СІЧНІ-КВІТНІ 1918 РОКУ	168
--	-----

Вікторія Шевчук

МІЛІЦІЯ ЯМПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ: КАДРОВИЙ СКЛАД ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	172
---	-----

Максим Сівак

ВИБОРИ ДО УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ У С. РАЙКІВЦІ ПРОСКУРІВСЬКОГО ПОВІТУ.....	175
--	-----

Богдана Бойчук

ПОЛІТИКА ПАЦИФІКАЦІЇ НА ЗЕМЛЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В 1930-ТІ РОКИ	178
---	-----

Юлія Присяжнюк

ОЛЕКСАНДР ГАНЖА – ВИДАТНИЙ МИТЕЦЬ ІЛЛІНЕЧЧИНИ.....	181
--	-----

Вікторія Гриняк

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЛЕМКІВ МОНАСТИРИЩИНИ.....	184
---	-----

Богдана Васевич

ВПЛИВ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ (РЕГІОНАЛЬНИХ) ІДЕНТИЧНОСТЕЙ	188
---	-----

Наталія Якубів

СТАРТАП ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПАМ'ЯТКОХОРОННОЇ РОБОТИ В ШКІЛЬНОМУ ТА СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	192
--	-----

Віктор Танасієнко

ПЕРША СУДОВА РЕФОРМА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	196
--	-----

Микола Побережнюк

ЄВРЕЙСЬКІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ СМТ. ТОМАШПІЛЯ НА ВІННИЧЧИНІ	199
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	203
-----------------------------	-----

висвітлювали його бачення на актуальні питання моменту або його участі у важливих державотворчих заходах.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гандзюк В. О. Часописи Поділля в процесі творення державницької ідеології українства (1917–1920 рр.): монографія. Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2009. 368 с.
2. Гандзюк В. Державотворча домінанта в контексті часопису «Поділля» (1918). *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2019. Вип. 45. С. 117–123.
3. Чубай У. Українські періодичні видання м. Кам'янця-Подільського 1918 р.: історико-типологічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2007. Вип. 31. С. 258–266.
4. Передова. Проф. Грушевський про Московсько-Українське ворогування (сумерек ідеї федералізму). *Поділля* (щоденна українська демократична газета). Кам'янець-Подільський. 1918. 23 (10) березня. Ч. 9. С. 1.
5. Грушевський М. Установчі Збори чи Парлямент? *Поділля*. 1918. 26 (13) березня. Ч. 11. С. 1–2.
6. Похорони студентів і гімназистів січовиків. *Поділля*. 1918. 24 (11) березня. С. 3.
7. Мала Рада. Засідання 24 березоля. *Поділля*. 1918. 29 (16) березня. Ч. 14. С. 2–3.
8. Закон Ц. Ради про державну мову. *Поділля*. 1918. 28 (15) березня. Ч. 13. С. 4.

Роман Мазур

*студент 3 курсу гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(о. п. «Середня освіта. Історія»)*

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ПОДІЛЛІ 1917 Р. У СПОГАДАХ О. СНЄГОВА

Анотація: У повідомленні аналізуються спогади одного з лідерів більшовицького руху на Поділлі О. Снегова, які зберігаються в Державному архіві Хмельницької області. Зосереджено увагу на загальних революційних процесах 1917 року у трактуванні партійного діяча та зроблено висновок з предметного питання, чому в радянський період спогади не друкувалися у своїй цілісній повноті.

Ключові слова: революція, спогади, більшовик, Подільська губернія, класова боротьба, боротьба за владу.

Abstract: The report analyzes the memoirs of O. Snegov, one of the leaders of Bolshevik movement in Podillya, which are kept in the State Archive of Khmelnytskyi Region. Attention is focused on the general revolutionary processes in 1917 in this party figure interpretation. A conclusion, why memories were not printed in their entirety during the Soviet period is made.

Key words: revolution, memories, Bolshevik, Podillya province, class struggle, struggle for power.

Українська революція 1917–1921 років стала вирішальним періодом в історії регіону, що визначив її подальший політичний, економічний та соціокультурний розвиток. Процеси революції виявилися особливо складними та

багатогранними на теренах Поділля. Цей край завжди відзначався своєю унікальною соціокультурною та етнічною різноманітністю. В контексті цього періоду виникає доречне питання про те, які бачення та підходи висловлювали представники різних політичних партій, зокрема більшовицької, щодо оцінки революційних процесів у Подільській губернії. Це питання важливе не лише з погляду історичної ретроспективи, а й для глибшого розуміння та аналізу подій того часу істориками сьогодення.

У пропонованій статті ставиться за мету проаналізувати візію на перебіг революційних процесів у стратегічно важливому для російської імперії регіоні одного з лідерів РСДРП(б) на Поділлі О. В. Снегова. Слід зауважити, що його спогади про знаковий період національної історії у своїй цілісності і повноті не надруковано до сьогодні. У 1957 р. у збірнику документальних свідчень про встановлення радянської влади в Україні побачили світ його окремі теми з революційних процесів на Поділлі [1], також газета «Вінницька правда» умістила коротенький нарис про боротьбу за владу на Вінниччині [2], у 2017 р., завдяки зусиллям вінницьких науковців, частину спогадів О. Снегова, присвячених здебільшого місцевим подіям, було опубліковано у другому томі спеціалізованого науково-документального видання [3].

Оригінальні спогади більшовицького діяча зберігаються в центральних та регіональних архівосховищах та музейних інституціях. Зокрема, авторські примірники «Бойового минулого» О. Снегова нами виявлено у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї та Центральному державному архіві громадських об'єднань України. У нашому аналізі ми спиралися на текст, що зберігається у фондах Державного архіву Хмельницької області [4].

В архівній довідці про автора спогадів зазначено, що «О. В. Снегов – член Вінницького комітету РСДРП(б) – вересень 1917 р., делегат I-го з'їзду КП(б)У, секретар Подільського губернського комітету КП(б)У першого скликання, член КПРС з квітня 1917 р.» [4, арк. 1 зв.]. До цих лаконічних даних слід додати, що справжнє ім'я Олексія Володимировича Снегова Йосип Ізраїльович Фаліксон. Він народився у Києві у 1898 р в єврейській родині. У період навчання у Вінницькій гімназії вступив в ряди РСДРП(б). У добу гетьманату П. Скоропадського перебував у київському підпіллі. В період Директорії УНР став одним з організаторів проскурівського повстання у лютому 1919 р., виступав організатором Вінницької ЧК. У різні періоди революційної доби очолював Подільський губернський комітет КП(б)У. По тому працював на відповідальних партійних посадах у різних регіонах України та радянського союзу. У червні 1937 р. був заарештований, у в'язниці провів понад 17 років, після чого був звільнений. В процесі свого подальшого життя послідовно критикував феномен сталінізму. Наприкінці 1980-х став одним із фундаторів товариства «Меморіал» [5].

Свої спогади О. Снегов поділив на 16 чітких розділів, які за змістом знаходяться у хронологічній послідовності розгортання революційних подій. У кожному них він окреслює проблематику тієї чи іншої доби, описує соціально-економічний стан регіону, зазначає основних діячів та розкриває тематику революційних, політичних та бойових процесів.

Автор розпочинає мемуари із окреслення стану регіону на початку ХХ ст. Тоді Поділля характеризувалося доволі обмеженою промисловістю, на її теренах нараховувалося всього близько 5,5 тис. промислових підприємств із 40,6 тис. робітниками. Домінував сектор цукрової промисловості. В губернії працювало 52 цукрових заводи із 24 тис. робітниками [4, арк. 1]. Тому робітничий клас був нечисельним і слабо організованим.

Найбільш характерною особливістю розвитку сільського господарства на Поділлі виступав фактор малоземелля у порівнянні з іншими регіонами України. За даними О. Снегова, 15% селян взагалі не мали земельних ділянок, більшість же була малоземельна. Відтак глибока стратифікація виступала провідною рисою у розвитку аграрного сектора. 20 родин великих поміщицьких господарств володіли майже 500000 десятин землі, а 130000 селянських родин жили у злиднях [4, арк. 5].

Вагомою специфікою у розвитку регіону виступав чинник наявного спільного кордону з Австро-Угорщиною та масовий призов до армії селян у період Першої світової війни. На початок 1917 р. царська армія суттєво деморалізувалася, втратила свій бойовий потенціал та перетворювалась у важливий фактор суспільно-політичного життя регіону, оскільки теренами Поділля розтягнулася лінія стратегічного у військовому відношенні Південно-Західного фронту.

Початок революції, за констатацією О. Снегова, найбільш бурхливо проявився у Вінниці, де перебувала більшість державних інституцій місцевого управління та органів губернського самоврядування. Саме тут за ініціативи ліберально налаштованих осіб вперше на Поділлі було створено «Тимчасову раду», як орган громадських організацій, що ставив за мету не допустити безконтрольного розвитку революційних процесів. Його очолив граф Грохольський, котрому О. Снегов дав наступну характеристику: «... він володів 12-ма помістями у 4 повітах губернії загальною площею 22 тис. десятин землі, мав великі лісні угіддя, 5 млинів, великий обозний завод, цегляний завод та паромні переправи через Південний Буг. Ось хто намагався захопити владу і прийти на зміну царським урядовцям» [4, арк. 13].

Щодо Ради робітничих і солдатських депутатів, то на початках вона була слабкою, але поволі набувала досвіду. Її стратегію визначали представники меншовиків та есерів, але згодом приєдналися і більшовики. Зокрема, у квітні 1917 р. до складу виконавчого комітету увійшов репрезентант останніх Микола Павлович Тарногородський. Загалом, боротьба за більшовизацію Рад у Вінниці тривала до кінця серпня – початку вересня 1917 р.

З-поміж інших суб'єктів революційного процесу О. Снегов виокремлює 15-й Кримський піхотний запасний полк, що в суспільно-політичному житті Вінниці відігравав помітну роль. Особливо яскраво це проявилось восени 1917 р., коли за їхньої допомоги більшовики намагалися перебрати владу до своїх рук.

Природно, що у своїх спогадах О. Снегов з особливою скрупульозністю акцентується на питанні формування більшовицького осередку на Поділлі. Він набирав політичної ваги за народну прихильність у боротьбі з меншовиками. Велику допомогу у цьому більшовики отримували від Київського обласного центру, зв'язок із яким був доволі тісним. Але, базуючись на принципах демократичного централізму, обласний центр допускався наразі очевидних помилок в оцінці ситуації на Поділлі. На думку Снегова, особливо шкідливо це проявилось на етапі підготовки жовтневого повстання, коли центром, по-суті, цілковито ігнорувався національний чинник [4, арк. 121].

Автор споминів також критично оцінює діяльність більшовицьких агітаторів на селі, які почасти нехтували цією роботою, що дозволило віддати перевагу впливу на маси представникам українських соціалістів-революціонерів.

Велику увагу О. Снегов приділяє питанню взаємозв'язку більшовиків з військовими частинами. У цій співпраці крився основний більшовицький потенціал з метою впливу на розгортання революційних процесів. Автор спогадів брав до уваги дислокування на Поділлі військових формувань Південно-Західного фронту, які мали значний вплив на місцеві тиллові гарнізони, особливо

у Вінниці. Більшовики здобули вплив серед солдатів, які розчарувалися в меншовицько-есерівських переконаннях і почали симпатизувати більшовицьким ідеям. Така зміна настроїв була зумовлена неспроможністю Тимчасового уряду реалізувати соціальні заходи для народу та постійними чварами між буржуазними лідерами [4, арк. 72].

До липня того ж року ситуація на фронті кардинально змінилася, солдати ставали все більш сприйнятливими до чітких і ясних позицій більшовиків. У 7-й і 8-й арміях сформувалися великі більшовицькі організації, солдати почали оновлювати своїх депутатів і обирати до складу полкових комітетів більш прихильних до їхніх поглядів членів. Більшовицька організація у Вінниці була особливо сильною, і штаб фронту не міг приймати рішення про передислокацію військових частин без урахування ситуації в місті. Вплив більшовиків поширювався і на довколишні міста та села, прискорюючи процес більшовизації місцевих Рад робітничих та солдатських депутатів. Цей процес мав хвилеподібний ефект по всій країні. Незважаючи на спроби Головної ставки та штабу Південно-Західного фронту перешкодити цьому, солдатські настрої ставали все більш пробільшовицькими, що призвело до спроби захоплення влади у Вінниці наприкінці жовтня 1917 р.

Отже, проаналізувавши основні моменти у спогадах більшовицького діяча О. Снегова, можна дійти висновку, що на Поділлі з огляду на слабкий розвиток промисловості і, як наслідок, малої кількості представників робітничого класу, більшовики не користувалися особливою популярністю серед загальнонародних мас, лєвова частина з яких складалася із малоземельного селянства. Зробивши основний акцент на взаємозв'язку з робітниками, більшовики швидко втратили популярність серед селянства, чим і скористалися передусім українські соціалісти-революціонери. Недооцінка ролі селянства та національного питання у класовій боротьбі загнала більшовиків у скрутне становище, вихід з якого вони вбачали у революційно налаштованих військових формуваннях. Наслідком подібної тактики більшовиків стали їхні хиткі позиції перед народом в питанні політичної влади. У перспективі це змушувало їхніх лідерів вдаватися до більш гнучких тактичних прийомів, аби встановити політичний контроль над проголошеною IV Універсалом Центральної Ради Українською Народною Республікою.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Снегов О. В. Наше бойове минуле. *Боротьба за перемогу Радянської влади на Україні: Збірник споминів учасників Великої Жовтневої соціалістичної революції*. Київ: Держполітвидав УРСР, 1957. С. 471–489.
2. Снегов О. В. Боротьба більшовиків Вінниччини за Радянську владу. *Вінницька правда*. 1957. 20 серпня. С. 3.
3. Снегов О. Боевое прошлое. Октябрьская социалистическая революция на Подолии (Воспоминания участника. Урывки). *Вінниця у спогадах: У III т.* Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. Т. II: Початок XX ст. – 1920 р. С. 317–388.
4. Снегов А. В. Боевое прошлое. Октябрьская социалистическая революция на Подолии (Воспоминания участника). *Державний архів Хмельницької області*. Ф. П-1475, оп. 1, спр. 248. 194 арк.
5. Снегов Олексій Володимирович. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> дата звернення: 1.03. 2024 р